

votní dráhu. Nachází však přijatelný azyl v laboratorních Baťovy nemocnice ve Zlíně.

Bezprostředně po válce se ujímá zmrzýchvstání Fyziologického ústavu v novém působišti na Komenského náměstí a výuky bezprecedentního, váleku kumulovaného počtu studentů; s novými lidmi a skromným vybavením, které se z troskek podařilo zachránit a bylo nezbytné doplňovat a modernizovat. Drasticha mohlo těšit, že na ústav přicházeli mladí zájemci o vědeckou práci a že jejich jádro se skutečně stalo oporou Fyziologického ústavu na dlouhá léta.

Život naučil profesora Drasticha zřídka vídané skromnosti. Každá investice, každý drobný výdej musel být pečlivě promyšlený a zdůvodněný. Pokusná zvířata byla obětována jen v nejzbytnějším množství a s pokorou. O jeho skromnosti kolovaly zkažky. Jako příznačný prý byl jeho každodenní obřad ranní kávy. Pan profesor odmítl třicet zrněk a nasypal do mlýnku. Pak s lítostí pohlédl na to množství a jedno kávové zrnko vrátil zpět do svých zásob.

Osobně jsem poznal profesora Drasticha jen krátce jako medik prvního ročníku a volontér na fyziologii. Přednášel, jak bylo jeho zvykem, totiž sám a v celém rozsahu oboru. I při tehdejší rozsahu mu to trvalo tři roky. Takže než skončil, měla už naprostá většina studentů po rigorózní zkoušce. Na přednášky jej provázeli vždy alespoň jeden asistent. Na demonstračních složitějších pokusů to byli pokud možno asistenti všichni. Ne jako stafáž, opravdu mu asistovali. Mělo to v sobě něco z divadla. Rozhodně se nikdo nenudil.

Pan profesor novým pořádkům po únorových událostech (jedněmi nazývaných vítězstvím pracujícího lidu, jinými pučem) očividně nepřál. Na přednáškách občas utrousil ironickou poznámku. Z ničeho nic, ještě před koncem semestru nám zmizel, byv ve věku 64 roků penzionován. Důvod jsme se nedozvěděli, ale mohli si jej domyslet. V našem ročníku totiž byly na dvě desítky absolventů dělnických přípravků, nadšených vyznavačů nové víry a donašečů, doby strachu a poprav, doby mezi Miladou Horákovou a Rudolfem Slánským. Za Drastichovým odchodem se dala tušit nějaká denunciacce nebo v lepším případě milosrdné uklizení pana profesora do bezpečí rodného Slezska. Uchýlil se tam, zklamán z ta-

kového zakončení své kariéry. Přesto nepřestal pracovat a publikovat. Pokud vím, do Brna na svou univerzitu, která mezitím odhodila své jméno Masarykova, se až do své smrti v roce 1961 ani na den nepodíval. Přesto jej i po půl století ctíme jako významnou osobnost, které osud dal žít a pracovat v překotném a zmatečném období našich dějin, od císaře pána přes Masaryka až ke Gottwaldovi.

P. BRAVENÝ

Padesáté výročí úmrtí Františka Trávníčka

Dne 6. června uplyne padesát let od úmrtí významného českého jazykovědce F. Trávníčka. Při této příležitosti si připomeňme jeho životní osudy a především přínos (nejen) pro českou bohemistiku.

Narodil se 17. srpna 1888 ve Spešově, většinu dětství strávil u svých prarodičů v Svinosicích u Vranova. Studoval na Slovanském gymnáziu v Brně, poté slavistiku a germanistiku na Filozofické fakultě UK v Praze, kde byli jeho učiteli např. F. Pastrnek, E. Smetánka nebo J. Zubatý. Nemalý vliv na mladého Trávníčka měly i jiné osobnosti české jazykovědy (např. J. Gebauer, jehož třetí díl *Historické mluvnice jazyka českého* pojednávající o skladbě Trávníček připravil pro tisk na základě rukopisu z Gebauerovy pozůstalosti). Později se stal sekretářem dialektologické a lexikografické komise při III. třídě České akademie věd a umění. Za první světové války upadl do ruského zajetí a vstoupil do československých legií. Za svého pobytu v Rusku v letech 1915-1919 se seznámil s předním ruským jazykovědcem A. A. Šachmatovem (v jeho ústavu pak Trávníček nějakou dobu pracoval). Po návratu do vlasti se habilitoval, roku 1921 odešel do Brna, kde působil jako mimořádný a od r. 1927 jako řádný profesor českého jazyka na Filozofické fakultě MU. Zde vedl přednášky a semináře pro studenty bohemistiky i rusistiky. V letech 1932-1933 působil jako děkan FF, o rok později byl jmenován jejím proděkanem a v letech 1948-1959 rektorem MU. Stál při vzniku brněnské pedagogické fakulty. Zastával řadu dalších funkcí, působil např. v ČSAV, byl členem řady redakčních

rad (např. *Host do domu*, *Naše řeč*, *Slavia*, *SPFFBU řada A*), věnoval se i politické kariéře (v letech 1948–1960 byl členem parlamentu).

Trávníček se zabýval českým jazykem z hlediska synchronního i diachronního. Svou první studii věnoval otázce přehlásky a > ě v moravských nářečích (1911), dialektologii se obírá kniha *Moravská nářečí* (1926) a několik kapitol popularizační knihy *O českém jazyce* (1924). Od počátku své vědecké práce se zabýval rovněž jazykem staročeských památek. Ve 30. letech vydal časopisecky příspěvky ke staročeské kvantitě a hláskosloví, následovaly práce o staročeské morfologii a syntaxi. Nejvýznamnější prací z tohoto období byla *Studie o českém vidu slovesném* (1923), na níž pak navázal monografiemi *Neslovesné věty v češtině 1: Věty interjekční* (1930) a *Neslovesné věty v češtině 2: Věty nominální* (1931). V roce 1935 vyšla *Historická mluvnice československá. Úvod, hláskosloví a tvarosloví*, v roce 1956 *Historická mluvnice 3. Skladba*.

Obdobnou koncepcí měla rozsáhlá *Mluvnice spisovné češtiny 1. Hláskosloví – tvoření slov – tvarosloví* (1948) a *Mluvnice spisovné češtiny 2. Skladba* (1949). Zájem o současnou češtinu dokládají i jeho práce fonetické: *Úvod do české fonetiky* (1933), *Správná česká výslovnost* (1935), *Spisovná česká výslovnost* (1940). Od 40. let se obracel stále častěji k otázce jazykové správnosti, které věnoval několik příspěvků určených široké veřejnosti. V roce 1942 vystoupil proti purismu v stati *O jazykové správnosti*. K některým slovům přejetým z cizích jazyků a k některým neologismům však zaujímal negativní postoj. Svědčí o tom zejména jeho kritické poznámky v lexikografickém díle *Slovník jazyka českého 1–2* (1937), které napsal společně s P. Vášou.

Opomenout nelze ani jeho drobné popularizační glosy (články vydávané v *Lidových novinách*, knižně vydané r. 1961 pod názvem *Jazykové zákampí. Výbor statí o naší mateřštině*), stylistice je věnována monografie *Umělecká mluva* (1947) a rozboru stylu řady českých spisovatelů, např. J. Blahoslava, K. J. Erbena, V. Vančury. Trávníček napsal i řadu teoretických pojednání o vyučování na středních školách (např. *Spisovná řeč a nářečí ve škole* (1931), *O vyučování slohu* (1943)).

Trávníček zpočátku sympatizoval se strukturalismem, později však nalezl zalíbení v marxistické jazykovědě. Na brněnské univerzitě vedl přednášky, v nichž rozebíral Staliny statě o jazyce. V tomto období napsal např. spis *Český jazykozpytný strukturalismus ve světle Stalinova učení o jazyce* (1951) nebo skripta *Úvod do marxistické jazykovědy* (1954). V souladu s marxistickou jazykovědou přepracoval skripta *Úvod do českého jazyka* (1958, 1. vydání z r. 1948), především vyměnil citované jazykovědce, převážně členy Pražského lingvistického kroužku, za ty, kteří propagovali stalinské pojetí jazykovědy.

Přestože Trávníček nekriticky obhajoval do konce svého života marxistickou jazykovědu a kritizoval jakékoliv odlišné přístupy k jazyku, nelze pominout jeho dlouholeté pedagogické působení na brněnské univerzitě, kde vychoval řadu předních českých lingvistů, a bohatou publikační činnost (sopis prací F. Trávníčka viz Ullrichová, J. František Trávníček 17. 8. 1888 – 6. 6. 1961. Brno 1988).

M. ŠTEFKOVÁ

Vzpomínka na PhDr. Aleše Tichého, CSc.

V květnu letošního roku si učitelé katedry anglistiky a amerikanistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity připomenou jedno velmi smutné výročí: 20. května by byl oslavil 80. narozeniny náš milý kolega PhDr. Aleš Tichý, CSc. Osud však rozhodl jinak.

V létě v roce 1988 byl dr. Tichý nucen v důsledku náhlého vážného onemocnění přerušit studijní pobyt se studenty anglistiky v Leedsu a vrátit se předčasně domů. K našemu velkému zármutku se však již mezi námi na katedře neobjevil. Odešel uprostřed činnorodé a nedokončené práce ve věku 57 let.

Dr. Aleš Tichý spojil celý svůj život s angličtinou, nejprve jako učitel jazyků na katedře jazyků a od 60. let 20. století jako odborný asistent na katedře anglistiky a amerikanistiky, kde vyučoval anglické realie a anglickou literaturu. V jeho osobě se spojil vzácný člověk, výborný pedagog a erudovaný literární historik. Kolegové si jej vážili pro přátelskost, spolehlivost, čestnost a skromnost, u studentů se